

Malé Svatoňovice, farní kostel Sedmi radostí Panny Marie

Stručná historie

Malé Svatoňovice původně dlouholetá hornická obec se rozkládá pod Jestřebími horami. Doly zanikly, obec zůstává v povědomí dál díky rodišti Karla Čapka, významnému poutnímu místu a turistice. Táhlé

návrší láká výletníky v zimě i v létě.

Název obce snad pochází od Bartoloměje Svatoně, který dle pověsti si v počátcích osídlování Podkrkonoší vystavěl tvrz na okraji Batňovic a Velkých Svatoňovic. Svatoňovická tvrz Na Valech pozbyla na významu a kolem roku 1386 zanikla. Její zbytky jsou dosud patrné.

Vznik poutního místa je spojen se sedmipramenou studánkou, která za kostelem vyvěrá ze skalní rozsedliny. Pramen ani v zimě nezamrzá. Voda má přibližně stálou teplotu kolem osmi stupňů Celsia a je mírně radioaktivní. Vydatnost pramene je 720 litrů za hodinu. Mozaikový obraz z keramičky Rakovník, který je od r. 1907 uvnitř studánkové kaple, zobrazuje legendu spojenou s touto studánkou. Na začátku 18. století, vlastník pozemků okolo studánky, jistý rolník Schrejber, umístil sošku Panny Marie na třešeň poblíž studánky. Třešeň již byla šest let suchá. Krátce na to se stalo několik mimořádných událostí. V důsledku užití pramenité vody se uzdravil nemocný, který trpěl epilepsií. Příští rok z jara se třešeň zazelenala a rozkvetla. Na podzim pak na svátek sv. Václava se na ní červenaly třešně. Toto se vypráví.

Jisté však je, že majitelka náchodského panství, pod které Malé Svatoňovice spadaly, kněžna Anna Maria Viktoria Piccolomini de Aragona odkoupila pozemky a nechala zde zbudovat kapli, lázně a panskou hospodu. Roku 1731 bylo dáno povolení biskupské konzistoře v Hradci Králové ke stavbě poutního kostela. V roce 1732 byla soška přenesena do dřevěné kaple, třešeň pokácena a do konce roku byla před původní studánkou postavena osmiboká barokní kaple. Příští rok byla zahájena stavba kostela. Vysvěcen byl 30. května 1734 k počtě Sedmi radostí Panny Marie a do něho přenesena soška Panny Marie. Na léto sem byl vysílán k denní službě poutníků náchodský zámecký kaplan. Později zde bylo zřízeno trvalé místo fundatisty. Obliba místa „Studánky“ stoupala u poutníků i kramářů. Ožila činnost drobných řemeslníků a obec se rozrůstala. V létech 1829 - 31 zde působil páter Josef Regner. Připomíná jej A. Jirásek v kronice "U nás" píše o něm jako o "Havlovickém". V té době náchodské panství vlastnila kněžna Kateřina Zaháňská, známá z "Babičky" Boženy Němcové. Také babička s Barunkou konaly poutě do Malých Svatoňovic.

Budova

Poutní kostel leží na svahu poblíž pramene vody. Kolem kostela je rozložené přirozené centrum obce. Původní kostel z roku 1733 byl barokní s presbytářem na východní straně, k němu byla přisedlá zákristie. Kostel již měl zděný presbytář a pískovcovou dlážděnou podlahu. Zbývající části kostela však byly roubené a mezery mezi trámy ucpané mechem. Vše již bylo značně zašlé a nestačilo vzrůstajícímu zájmu poutníků. Proto bylo rozhodnuto nahradit dřevěnou loď kostela zděnou s tím, že bude ponechán pouze opravený presbytář. Okolní obce však nebyly ochotny rozšiřovat své závazky. Stalo se za působení P. Regnera, že přeci jen v květnu 1830 byla dřevěná část zbourána a následující rok empírová přestavba klasicistního kostela dokončena. K východní stěně presbytáře byla též přistavěna prostorná zákristie, k níž na severní navazuje kaple svatého Judy Tadeáše. Mírně svažité terén, kde kostel stojí, vyrovnává několikastupňové schodiště. Je zbudované po jižní straně kostela. Z vnějšku je

presbytář z obou stran zvýrazněn rizalitem převyšujícím zdivo lodě. Kryt je samostatně tvarovanou střechou.

Vitrážová okna, osm půlkruhových a jedno kruhové, propouští dostatečné množství světla. Nad portálem je slepé půlkruhové okno a nad ním letopočet 1830. Kostel má troje obdélné dveře. Dvě ze strany jižní od náměstí a jedny v průčelí ze strany západní. Průčelí je ozdobněji upravené. Nad jednoduchými dveřmi s hladkým kamenným ostěním je supraporta, 6*) kolem lizénový rám a ve vrcholu průčelí fronton. Jednotlivé části budovy jsou kryty valbovými střechami. Nad střední částí lodě je věžička se zvoničkou. Její výbavou je zvon "Budislav" z roku 1884 a zvon "Ke cti Panny Marie" z roku 1970.

Interiér

Obdélná loď je ploše zastropena. Presbytář kryt valenou klenbou. Ostrá nároží presbytáře vyplňují široké pilastry, které jsou ukončeny dvojitou několikasupňovou římsou. Stěna za oltářem a po stranách presbytáře je až ke klenbě prohloubena širokými půlkruhovými výklenky.

Triumfální oblouk je půlkruhový. Na pravé stěně je zavěšen kříž z roku 1899 s Ukřižovaným Kristem. Na levé stěně je kazatelna se soškou Dobrého pastýře na stříšce. Po stranách oblouku jsou boční oltáře svatého Jana Nepomuckého a svaté Barbory patronky horníků.

Kůr v zadní části lodě je tvořen arkádovým ochozem. Kostel je vymalován výjevy stahujícími se k radostným událostem života Panny Marie.

Jsou to:

1. Zvěstování
2. Navštívení Alžběty
3. Narození v Betlémě
4. Obětování Páně
5. Nalezení dvanáctiletého Ježíše v chrámě
6. Nanebevzetí (r. 1982 přemalováno obrazem, na němž se vzkříšený Ježíš zjevuje své matce)
7. Korunování Panny Marie

Inventář

Oltářní architekturu všech oltářů zhotovil Kajetán Pejskar z Police nad Metují, sochy jsou dovezeny z Tyrolska. Hlavní oltář byl zhotoven roku 1886. Pozornost na něm upoutá retábulum (pohyblivá část) se soškou Madony. Tu vyřezal v roce 1715 lidový řezbář Jan Karásek z blízkého Odolova. Původní polychromie byla ve 20. století zmodernizována. Po stranách oltáře jsou sochy sv. Metoděje, biskupa, a sv. Cyrila, bratři, kteří roku 863 přišli na Velkou Moravu šířit písmo a víru ve slovanském jazyce. Kazatelna a postranní oltáře byly dohotoveny začátkem června 1832. Nový obětní stůl a ambon je z r 1975, zhotovil je Václav Hartman z Hronova. Drobný inventář byl postupně úsilím místních i poutníku doplňován. Varhany zhotovila firma Jan Tuček z Kutné Hory roku 1901.

Součástí poutního místa je i Mariánský sad s kapličkami, křížovou cestou a Božím hrobem. Sochu Krista v hrobě zhotovil Antonín Sucharda z Nové Paky. Sad v romantickém stylu byl budován od roku 1892

